

ELS TRES EIXOS D'UN CENTENARI
Isidor Cònsul

Quan el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya va proposar-se de festivar el centenari d'Artur Martorell, un dels mestres que han deixat més marcada la seva empremta en la història de la nostra pedagogia, el disseny previ de la celebració contemplava els tres eixos que miraré d'explicar. El primer emfasitzava una voluntat de celebració plural i d'efemèrides que convocava a l'entesa i a la col.laboració institucional. Es tractava de construir una primera coordenada presidida per la suma d'esforços i per una crida que s'adreçava a tots els estaments del món de l'educació del nostre país. I si és ben cert que l'empenta inicial sorgí del Departament d'Ensenyament, també ho és que, des de bon començament, ho féu amb l'esperit obert i convidant a construir un projecte comú a altres institucions que de cap manera no en podien restar al marge: l'Ajuntament de Barcelona i la Fundació Artur Martorell. L'exposició a la qual pertany el catàleg que teniu a les mans no hauria estat possible sense aquesta col.laboració que s'ha nodrit, en una part important, del fons documental i dels arxius de l'IME (Institut Municipal d'Educació) i de la Fundació Artur Martorell.

La segona coordenada, de caient més historicista, s'adreçava a recuperar i a divulgar la personalitat d'un pedagog il.lustre, alhora paradigma clar d'un patrimoni de solidesa dins de la nostra tradició cultural, el de la renovació pedagògica. L'aposta per la divulgació començà a prendre forma en un llibre d'homenatge, Centenari d'Artur Martorell, que es publicà el 14 d'abril de 1994, just el dia que s'acomplia el centenari. Un llibre de presentació global, si voleu senzill, però d'una notòria dignitat i eficàcia mercès a l'encert, el rigor i la gràcia dels seus col.laboradors. Inclou un pròleg entranyable i inèdit d'Alexandre Galí, mestre i amic d'Artur Martorell, i dos

treballs teòrics: un perfil biogràfic escrit per Otília Defis i un emmarcament històric a cura de Josep M. Ainaud de Lasarte. El volum incorpora també una cronologia i una bibliografia i s'arrodoneix amb una antologia del mateix Artur Martorell: un text de reflexió pedagògica, un altre d'amor abrandat a la llengua catalana, un estudi sobre literatura infantil i unes notes personals, d'estricta qualitat humana, fins ara inèdites. Aquesta voluntat de divulgació ha trobat un camí de continuïtat en un segon volum d'homenatge que prepara l'Ajuntament de Barcelona, dins de la col·lecció "Gent de la Casa Gran", i es clou en el marc d'aquesta exposició que ens porta fins al mateix moll de l'os d'un món, uns anhels i unes realitats pedagògiques que foren els d'Artur Martorell i altres mestres del seu temps.

Recuperar, doncs, el perfil d'un mestre entranyable, divulgar la seva obra i fer-ho en un context harmònic de col·laboració han estat dos dels pivots fonamentals de l'Any Artur Martorell. El tercer s'ha dedicat a l'aprofundiment del segon encarant-se a l'anàlisi detallada de la seva fecunda trajectòria pedagògica. Fou el passat mes d'octubre, a la Universitat de Barcelona amb el col·loqui Artur Martorell, educador del nostre temps. Els teòrics de l'ensenyament actual i els historiadors de la pedagogia catalana hi estudiaren l'obra i el temps del pedagog, hi examinaren amb detall la impecable trajectòria del mestre i hi remarcaren la seva innegable actualitat. Es una tercera coordenada que es lligà, però, a una consideració més àmplia: al fet que en la història de la Catalunya contemporània hi hagi un element tan cabdal i contundent com ho és l'arrelada tradició de renovament pedagògic. Ens arribaren, i foren benvinguts, els vents de l'"escola nova" i també els més anarquitzants de "l'escola racionalista". I, des de començament del segle XX, es segueix el rastre d'una notable nòmina de pedagogs catalans que sintonitzaven

entusiasmats amb els moviments de renovació que bullien a Europa. Noms i camins tan diferents com Ferrer i Guàrdia, Joan Bardina, Pau Vila, Manuel Ainaud, Alexandre Galí i, naturalment, Artur Martorell, per esmentar, només, els de més anomenada.

S'ha dit, d'una manera general, que foren mestres en sentit estricte més que no pas teòrics de la pedagogia, més bregats en la feina del dia a dia, a l'aula i a l'escola, que no pas especuladors del discurs pedagògic. Potser sí que teoritzaren poc, però també és cert que la seva aportació teòrica és, en bona part, encara per recollir i resta escampada en diferents revistes pedagògiques: publicacions com ara "Butlletí dels Mestres", que actualment edita el Departament d'Ensenyament, però que és una revista de 1922, creada pel Consell de Pedagogia de la Mancomunitat de Catalunya. Fou dirigida per Alexandre Galí i comptà entre els seus col.laboradors noms de tant prestigi pedagògic com Maria Montessori i Charlotte Bühler. Tot plegat ve a dir que l'estudi i l'aprofundiment en l'obra d'Artur Martorell també ha de servir per recuperar i divulgar la memòria i el prestigi d'una brillant tradició pedagògica i els contorns d'una bona feina d'estirp noucentista que, de cap manera, es pot considerar caduca ni antiga. Artur Martorell no és un nom ancorat en el passat sinó una referència viva per al present i un horitzó obert al futur. Un pedagog d'alta volada i qualitat humana, un mestre apassionat per la seva feina i amb un sentit transcendent de l'educació: un humanista entestat a obrir camins i que optà sempre per educar més que no pas per instruir.

Isidor Cònsul